

Fragen und Antworten im Chat

Ερωτήσεις και απαντήσεις στο chat

Antworten von Birgit Hildebrand

Frage: *Wieviel Freiheiten habe ich beim Übersetzen von anspruchsvollen Songtexten?*

Antwort: Beim Übersetzen von Songtexten kommt es erst einmal darauf an, für welchen Zweck sie übersetzt werden. Für ein Plattencover als Verständnishilfe? Für eine der vielen Webseiten mit Songübersetzungen? In dem Fall ist es sinnvoll, eine inhaltlich dem Originaltext möglichst nahe, sprachlich trotzdem möglichst gelungene Übersetzung zu machen.

Wenn die Übersetzung aber für eine musikalische Umsetzung gedacht ist, muss sie vor allem musikalisch funktionieren, das heißt, mit Melodie, Rhythmus, Akzenten der musikalischen Vorlage übereinstimmen und dennoch möglichst viel vom ursprünglichen Sinn transportieren, vor allem auch von der Stimmung der Songs. Sie sollten sich auch formal am Original orientieren (Reime etc.). Eine ausgesprochen anspruchsvolle Aufgabe, die ein freieres Arbeiten geradezu erzwingt. Ich habe so etwas nie gemacht, würde in einem solchen Fall unbedingt mit einem Musiker zusammenarbeiten und die Lösungen erproben, ob sie sangbar sind. Und ich würde mir Beispiele von erfolgreich übersetzten Songtexten ansehen, wie etwa Klaus Hoffmanns Brel-Übersetzungen. Paul Hoorn hat als Sänger für „Das blaue Einhorn“ in Dresden Liedtexte von Theodorakis übertragen. Brechttexte wurden von Pavlos Matessis und Petros Markaris übersetzt. Und so weiter.

Frage: *Welchen Einfluss hat ein Autor auf eine Übersetzung?*

Antwort: Sie gehen bei Ihrer Frage von lebenden Autoren aus, es werden aber auch oft Werke von nicht mehr lebenden Autoren übersetzt, wo sich diese Frage gar nicht stellt. Letztlich hat der Übersetzer eine extrem große Verantwortung in Bezug auf die Übertragung eines Werks, die er mit niemandem teilen kann.

Ein Autor, der nicht selbst übersetzt, kann meines Erachtens letztlich auch nicht viel zum Vorgang der Übersetzung beitragen, denn er kann die Entscheidungen des Übersetzers sicher nicht immer nachvollziehen. Ich glaube auch nicht, dass der Einfluss eines Autors eine Übersetzung unbedingt fördern würde.

Die Frage ist aber auch, ob Autoren überhaupt einen Einfluss auf die Übersetzung nehmen wollen. Ich denke, sie müssen vor allem Vertrauen zu den Verlagen haben, in denen die Übersetzung erscheint und betreut (lektoriert) wird. Vielfach können sie die Qualität einer Übersetzung gar nicht beurteilen, weil sie die andere Sprache nicht oder nur unvollständig sprechen. Die Übersetzung

Fragen, die während der Online-Veranstaltung *Literaturübersetzen: Freiräume und Grenzen* im Chat gestellt wurden und die nachträglich von den beiden Referentinnen beantwortet wurden.

Ερωτήσεις, οι οποίες τέθηκαν κατά τη διάρκεια της διαδικτυακής εκδήλωσης *Λογοτεχνική μετάφραση: Ασκήσεις και όρια ελευθερίας* στο chat και οι οποίες απαντήθηκαν κατόπιν από τις δύο ομιλήτριες.

erscheint im Allgemeinen – außer bei manchen Bestsellern – zeitversetzt, wenn ein Autor oft schon mit seinen nächsten Projekten beschäftigt ist und eventuell mit seinen vorigen Werken innerlich weitgehend abgeschlossen hat. Positive Rezensionen in Zeitungen, in denen auch die Qualität der Übersetzung erwähnt wird, sind für Autoren wertvoll.

Es kommt auch auf den Übersetzer an, wie weit dieser mit dem (lebenden) Autor eventuell wegen unklarer Stellen korrespondiert, das läuft im Einzelfall sehr verschieden, ich selbst mache so etwas meistens nur ganz am Schluss, aber ich weiß, dass es Übersetzer gibt, die mit manchen Autoren einen regen Austausch führen. Mit manchen Autoren ergibt sich ein engeres Verhältnis, mit manchen gar nicht. Auf diese Frage gibt es keine allgemeingültige Antwort.

Antworten von Despoina Kanelloroulou / Απαντήσεις από τη Δέσποινα Κανελλοπούλου

Ερώτηση: *Από πού πρέπει κάποιος να ξεκινήσει για να δουλέψει ως μεταφραστής/τρια ιδιαίτερα στην λογοτεχνία;*

Απάντηση: Δεν υπάρχει συγκεκριμένη συνταγή. Όταν ο μεταφραστής νιώσει «έτοιμος», θα πρέπει να επικοινωνήσει με τους υπεύθυνους των εκδοτικών οίκων και να τους ρωτήσει εάν ψάχνουν μεταφραστές και εάν έχουν να του στείλουν κάποιο δείγμα προς μετάφραση. Καλό είναι να ζητήσει να του στείλουν εκείνοι ένα δείγμα της επιλογής τους, διότι συνήθως προέρχεται από κάποιο βιβλίο που πρόκειται να εκδοθεί και άρα υπάρχουν αντικειμενικά περισσότερες πιθανότητες να προκύψει κάποια συνεργασία, εφόσον βέβαια το δείγμα ικανοποιήσει τους υπευθύνους του εκδοτικού οίκου.

Μια γενική συμβουλή για τα μεταφραστικά δείγματα: Θα πρέπει πάντα να είναι καλοδουλεμένα και να δίνει ο μεταφραστής τον καλύτερο εαυτό του, αλλά συγχρόνως θα πρέπει να έχει κατά νου ότι η συνολική μετάφραση του βιβλίου οφείλει να έχει την ποιότητα και την αρτιότητα του δείγματος. Μάλιστα αυτό προβλέπεται σχεδόν πάντα και στις συμβάσεις ανάθεσης της μετάφρασης. Συνεπώς, δεν έχει νόημα να αφιερώσει π.χ. έναν μήνα για να μεταφράσει 5 σελίδες, όταν για το σύνολο του βιβλίου θα έχει στη διάθεσή του 3 μήνες. Ή να ζητήσει εξωτερική βοήθεια, αν δεν πρόκειται να έχει την ίδια βοήθεια και κατά τη μετάφραση του βιβλίου. Επομένως, όταν ετοιμάζουμε ένα δείγμα, το κάνουμε με τη μέγιστη επιμέλεια που μπορούμε να επιδείξουμε και κατά τη μετάφραση του βιβλίου.

Frage: Welchen Einfluss hat ein Autor auf eine Übersetzung?

Antwort: Es kommt drauf an. Normalerweise hat er keinen, da es in den meisten Fällen gar keinen Kontakt zwischen dem/der AutorIn und dem/der ÜbersetzerIn gibt. Es kann jedoch vorkommen, dass der/die ÜbersetzerIn den/die AutorIn kontaktiert, um bestimmte Übersetzungsfragen zu besprechen.

Fragen, die während der Online-Veranstaltung *Literaturübersetzen: Freiräume und Grenzen* im Chat gestellt wurden und die nachträglich von den beiden Referentinnen beantwortet wurden.

Ερωτήσεις, οι οποίες τέθηκαν κατά τη διάρκεια της διαδικτυακής εκδήλωσης *Λογοτεχνική μετάφραση: Ασκήσεις και όρια ελευθερίας* στο chat και οι οποίες απαντήθηκαν κατόπιν από τις δύο ομιλήτριες.

Ερώτηση προς την κυρία Κανελλοπούλου: Με τι κριτήρια επιλέγεται τα δείγματα που στέλνεται στους εκδοτικούς οίκους;

Απάντηση: Δεν τα επιλέγω εγώ. Όταν πρόκειται για καινούργια συνεργασία, συνήθως ζητείται η μετάφραση ενός συγκεκριμένου δείγματος, το οποίο στις περισσότερες περιπτώσεις προέρχεται από κάποιο βιβλίο που προγραμματίζεται για έκδοση. Η λογική των εκδοτικών οίκων είναι να δουν κατά πόσον ο μεταφραστής είναι σε θέση να μεταφράσει το συγκεκριμένο βιβλίο που τους ενδιαφέρει. Όταν δεν πρόκειται για καινούργια συνεργασία, συνήθως δεν ζητείται δείγμα από τον μεταφραστή, δεδομένου ότι οι υπεύθυνοι του εκδοτικού οίκου έχουν πλέον μια εικόνα για τις ικανότητές του. Έτσι, οι αναθέσεις γίνονται απευθείας, εφόσον φυσικά ενδιαφέρεται και ο μεταφραστής.

Ερώτηση: Η αμοιβή του μεταφραστή είναι ανά σελίδα;

Απάντηση: Στην Ελλάδα η αμοιβή για τη μετάφραση βιβλίων υπολογίζεται ανά «τυπογραφικό» (δηλαδή ανά 16 σελίδες). Ωστόσο, επικρατεί σχετική ασάφεια ως προς τον ακριβή ορισμό του τυπογραφικού. Δεδομένου ότι σελίδα από σελίδα διαφέρει, οι περισσότεροι εκδοτικοί οίκοι το υπολογίζουν με βάση τους χαρακτήρες, αλλά και εκεί υπάρχουν αποκλίσεις· σε γενικές γραμμές, ένα τυπογραφικό αντιστοιχεί σε περίπου 32.000 ως 33.500 χαρακτήρες (συμπεριλαμβανομένων των κενών). Επίσης, άλλοι εκδοτικοί οίκοι πληρώνουν με βάση τα τυπογραφικά του μεταφρασμένου κειμένου και άλλοι (οι περισσότεροι) με βάση τα τυπογραφικά του πρωτοτύπου, ώστε να έχουν και έναν έλεγχο του κόστους.

Ερώτηση: Θα ήθελα να ρωτήσω το εξής: μολοντί δύσκολο ή και σπάνιο, όπως προκύπτει από τις τοποθετήσεις των ομιλητριών, ποια βασικά και απαραίτητα βήματα θα λέγατε ότι πρέπει να ακολουθήσει κάποια/ος που θέλει να προτείνει ένα έργο προς έκδοση σε κάποιον εκδ. οίκο; Ιδίως αν δεν έχει "ιστορία" στον χώρο και δεν συνδέεται με κανέναν εκδ. οίκο.

Απάντηση: Αν πρόκειται για πρόταση έκδοσης ενός ξενόγλωσσου βιβλίου, το οποίο θα παρουσίαζε ενδεχομένως ενδιαφέρον για το ελληνικό αναγνωστικό κοινό, ο προτείνων μπορεί να επικοινωνήσει με τους υπεύθυνους δικαιωμάτων οποιουδήποτε εκδοτικού οίκου και να τους μιλήσει για την πρότασή του. Επισημαίνω ότι ενδέχεται τα δικαιώματα για το συγκεκριμένο βιβλίο να έχουν ήδη αγοραστεί από κάποιον εκδοτικό οίκο και το βιβλίο να βρίσκεται ήδη υπό έκδοση.

Ερώτηση: Διαφορά ανάμεσα σε βιβλία που αγαπάς να διαβάζεις κι αυτά που θες να μεταφράσεις;

Απάντηση: Πολύ ενδιαφέρουσα ερώτηση! Στην πραγματικότητα (θα έπρεπε να) είναι το ίδιο πράγμα. Καλό είναι να μεταφράζει κανείς βιβλία που θα του άρεσε να τα διαβάσει, δεδομένου ότι η μετάφραση ενός βιβλίου διαρκεί αρκετό καιρό και είναι εξαιρετικά ψυχοφθόρο να ασχολείσαι όλη μέρα με ένα κείμενο που δεν σε «τραβάει». Ιδίως αν πρόκειται για απαιτητική λογοτεχνία, αν το

Fragen, die während der Online-Veranstaltung *Literaturübersetzen: Freiräume und Grenzen* im Chat gestellt wurden und die nachträglich von den beiden Referentinnen beantwortet wurden.

Ερωτήσεις, οι οποίες τέθηκαν κατά τη διάρκεια της διαδικτυακής εκδήλωσης *Λογοτεχνική μετάφραση: Ασκήσεις και όρια ελευθερίας* στο chat και οι οποίες απαντήθηκαν κατόπιν από τις δύο ομιλήτριες.

βιβλίο δεν σου αρέσει, δύσκολα θα καταφέρεις να συνδεθείς μαζί του στον βαθμό που απαιτείται για να καταφέρεις να βγάλεις το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Οφείλω, βέβαια, να ομολογήσω ότι, ιδίως αν βιοπορίζεσαι από τη μετάφραση, κατά καιρούς τυχαίνει να μεταφράσεις και βιβλία που δεν θα επέλεγες να διαβάσεις (ή ακόμα και βιβλία με το περιεχόμενο των οποίων διαφωνείς).

Υπάρχει και μία ακόμα πιθανότητα: Να είναι ένα βιβλίο υπέροχο στην ανάγνωση, αλλά να συνειδητοποιείς διαβάζοντάς το ότι θα ήταν τόσο δύσκολο να μεταφραστεί, που δεν θα άξιζε τον κόπο. Μου έχει τύχει μερικές φορές, αλλά ακόμα και τότε οι ενδοιασμοί μου δεν οφείλονταν τόσο στη δυσκολία της αναμέτρησης με το κείμενο, όσο στο γεγονός ότι ο κόπος που θα **απαιτούσε δεν** θα αμειβόταν όσο θα έπρεπε, δεδομένου ότι οι αμοιβές των μεταφραστών στην Ελλάδα είναι πολύ χαμηλές. Άλλωστε δεν υπάρχει τίποτα πιο απολαυστικό από τη μετάφραση ενός «δύσκολου» κειμένου, γεμάτου μεταφραστικούς γρίφους.

Ερώτηση προς την κυρία Κανελλοπούλου: Την επαφή με τον Berenberg για την Wunnicke κάνετε εσείς ή η αιώρα;

Απάντηση: Η Αιώρα. Εγώ απλώς πρότεινα τη συγγραφέα (και ένα συγκεκριμένο βιβλίο της, αν και τελικά ξεκινήσαμε με ένα άλλο βιβλίο της, που αποδείχθηκε εξίσου υπέροχο). Τις επαφές με τους ξένους εκδοτικούς οίκους τις κάνουν γενικώς οι εκδότες (ή οι υπεύθυνοι δικαιωμάτων, αν μιλάμε για μεγαλύτερους εκδοτικούς οίκους), διότι εκείνοι θα διαπραγματευθούν εντέλει τα σχετικά με τα δικαιώματα και τους όρους της έκδοσης στην Ελλάδα.

Fragen, die während der Online-Veranstaltung *Literaturübersetzen: Freiräume und Grenzen* im Chat gestellt wurden und die nachträglich von den beiden Referentinnen beantwortet wurden.

Ερωτήσεις, οι οποίες τέθηκαν κατά τη διάρκεια της διαδικτυακής εκδήλωσης *Λογοτεχνική μετάφραση: Ασκήσεις και όρια ελευθερίας* στο chat και οι οποίες απαντήθηκαν κατόπιν από τις δύο ομιλήτριες.